

Opas väylien esiselvitysten laatimiseen

**Väylät & Liikenne-päivät
22.3.–23.3.2023**

- Marko Nyby, Väylävirasto
- Sonja Lang, Ubigu Oy
- Taina Haapamäki, Flou Oy
- Risto Jounila, WSP Finland Oy

Väylävirasto
Trafikledsverket

Esitys & keskustelu

Studio ke 22.3 14:30 – 15:30

- **Tausta ja tavoitteet** 5 min
- **Oppaan esittely** 15 min
- **Syventyminen teemoihin** 20 min
- **Vapaata keskustelua** 10 min

Väylävirasto
Trafikledsverket

Oppaan esittely

Esityksen sisältö

- 1. Oppaan tarkoitus ja sisältö**
- 2. Esiselvityksen rooli suunnittelujärjestelmässä**
- 3. Esiselvitysten luokittelu**
- 4. Esiselvityksen laatiminen**
- 5. Esiselvityksen sisältö**
- 6. Lopuksi**

1. Oppaan tarkoitus ja sisältö

- Opas laadittu maanteiden, ratojen ja vesiväylien **esiselvitysten laatimisen** tueksi erityisesti Väylävirastolle, ELY-keskuksille ja konsulteille.
- **Tarkoituksena** selkeyttää esiselvitysten roolia suunnittelujärjestelmässä, yhtenäistää erilaisissa esiselvityksissä tuotettavan tiedon tasoa sekä tarjota käytännönläheisiä vinkkejä ja työkaluja esiselvitysten laatimiseen.
- Opas **yleispiirteinen ja suositteleva**.
- **Korvaa aiemmat** oppaat/ohjeet.

Oppaan sisältö

OSA I: Johdanto

- Miksi opas on laadittu?
- Mikä on esiselvitys?
- Esiselvitysten rooli suunnittelujärjestelmässä?

OSA II: Esiselvityksen laatiminen

- Milloin ja miten esiselvitys laaditaan?
- Millaisia asioita eri vaiheissa tulisi huomioida?
- Milloin esiselvitys laaditaan?

OSA III: Esiselvityksen sisältö

- Millainen on esiselvityksen tavoiteltava sisältö ja esitystapa?

2. Esiselvityksen rooli suunnittelujärjestelmässä

Väylävirasto
Trafikledsverket

- **Esisuunnittelussa** kartoitetaan yhden tai useamman väylähankkeen tarpeellisuutta, vaihtoehtoisia ratkaisuja, vaikutuksia, ajoitusta sekä suunnittelun käynnistämisen (tai jatkamisen) perusteluita. Lopputuotos on **esiselvitys**.
- Esiselvitysten **rooli kahtalainen**:
 - Esiselvitykset ohjauksen ja ohjelmoinnin välineenä
 - Esiselvitykset väylähankkeiden alustavana suunnitteluna
- Esiselvityksen **sisältö ja laajuus** määräytyvät käyttötarkoituksen mukaan.

Esiselvitys ON selvitys, jossa tarkastellaan ongelmia ja niiden ratkaisuvaihtoehtoja sekä hankkeiden tarpeellisuutta, alustavia toteuttamismahdollisuuksia ja vaikutuksia

Esiselvitys EI ole:

- lakisääteinen suunnitelma
- lupaus suunnittelun aloittamisesta
- lopullinen ja toteutettava suunnitelma

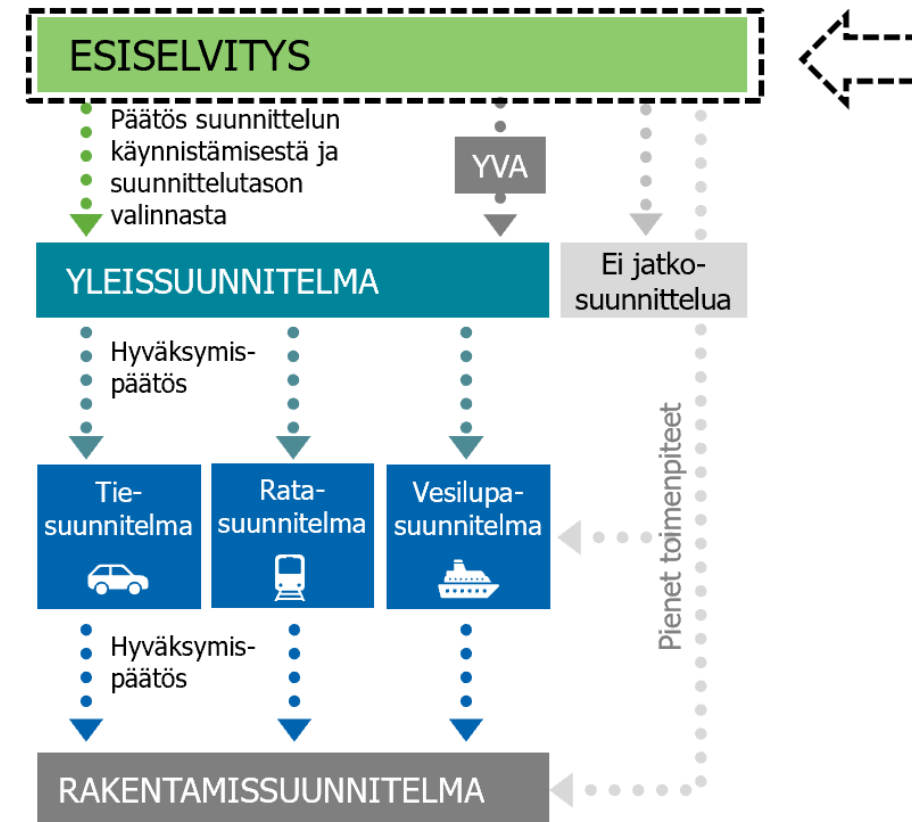

2. Esiselvityksen rooli suunnittelujärjestelmässä

Ohjauksen ja ohjelmoinnin välineenä

- Ajantasaisen kokonaiskuvan muodostaminen.
- Tarkoituksenmukaisten ja tehokkaimpien keinojen tunnistaminen väyläverkon kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi.
- Suunnittelutarpeiden tunnistaminen.

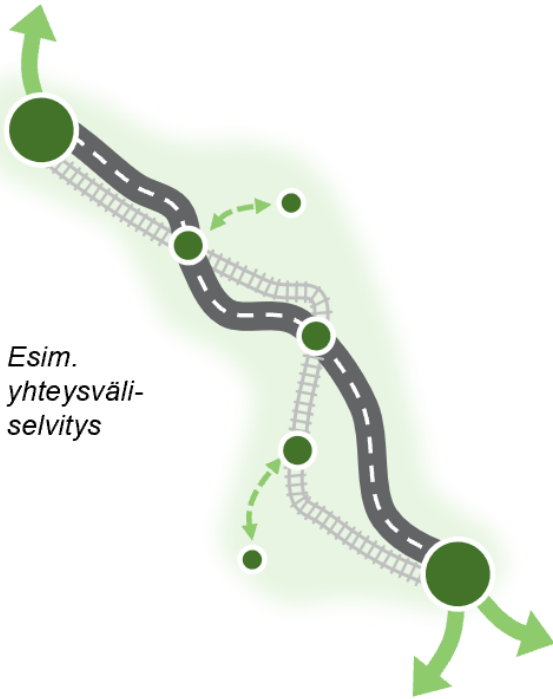
Suunnitteluvaiheena

Kehittämisselvitys

Kehittämisvaihtoehtojen tunnistaminen **karkealla tasolla**

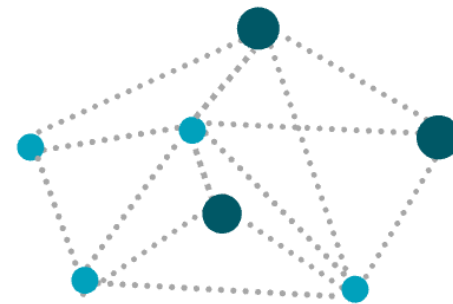
- Alueellinen, verkollinen tai yhteysvälikohtainen kehittämisselvitys
- Väyläkohtaiset selvitykset
- Liikennejärjestelmäkokonaisuutta koskevat selvitykset

Tarveselvitys

Hankkeen tarpeellisuuden ja **toteuttamismahdollisuuksien** selvittäminen

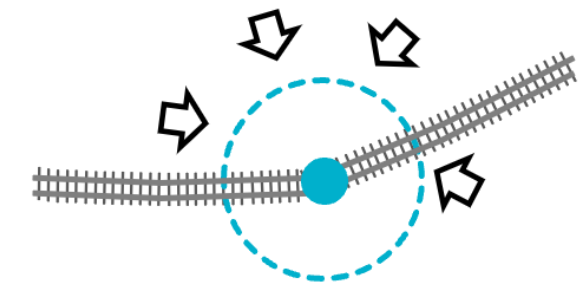
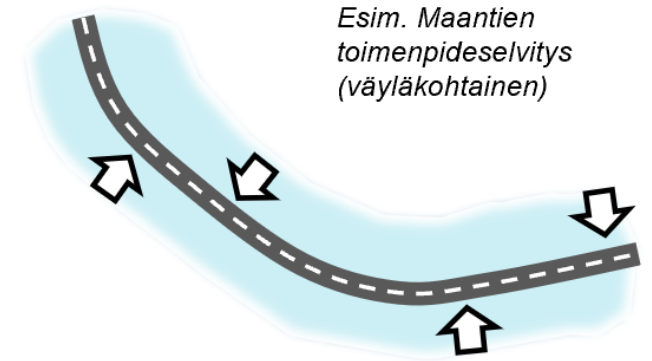
- Alueellinen tai yhteysvälikohtainen tarveselvitys
- Teemakohtaiset tarveselvitykset

Toimenpideselvitys

Toimenpidetarpeiden tunnistaminen ja lähtökohdat hankekohtaiselle väläsuunnittelulle

- Väyläkohtainen toimenpideselvitys
- Kohdekohtainen toimenpideselvitys

+ Muut esiselvitykset

3. Esiselvitysten luokittelu

4. Esiselvityksen laatiminen - vaiheet

Väylävirasto
Trafikledsverket

4. Esiselvityksen laatiminen - näkökohtia

- **Suunnitteluperusteiden** laatiminen ja tarkkuustaso.
- Ratkaisujen löytäminen ongelmiin **avoimin mielin**.
- **Kaikkien potentiaalisten** ratkaisuvaihtoehtojen tunnistaminen.
- **Korjaustarpeiden** huomiointi parantamis- ja kehittämistarpeiden ohella.
- **Vaikutusten arvioinnin** suhteuttaminen esiselvityksen tarkkuustasoon.
- **Hankearvioinnin** laatimisen tarve.
- **Kustannusarviot** sillä tarkkuudella kuin se on lähtötiedot huomioon ottaen mahdollista.
- **Riskien ja epävarmuuksien** esilletuonti.
- Myös **hylättyjen vaihtoehtojen** esilletuonti.
- Huomiota selkeisiin **johtopäätöksiin** ja jatkotoimenpide-esityksiin.
- Esiselvitysten vienti jatkossa **Projektivelhoon**. Valmiudet toistaiseksi tähän heikot.
- Selvitysten julkaisu ja arkistointi **Doriassa**.

4. Esiselvityksen laatiminen - muistilistat

Väylävirasto
Trafikledsverket

Valmisteluvaihe

- Työhön on riittävä aika ja resurssit
- Työlle on määritelty tilaajan vastuuhenkilö
- Selvityksen laajuus ja rajaukset määritelty tarkoituksenmukaisesti
- Suunnitteluperusteiden tarve arvioitu, tarvittaessa määritelty
- Työn keskeiset osapuolet tunnistettu ja yhteistyösopimukset on laadittu
- Asiantuntijatyön hankinta määritelty riittävällä tasolla (ml. vuorovaikutukseen ja tiedonhallintaan liittyvät vastuut)

Aloitusvaihe

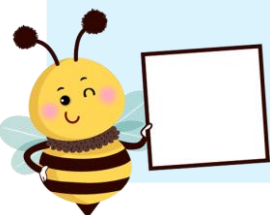
- Hanketyöryhmä perustettu
- Selvitykseen liittyvät keskeiset asiakasryhmät on tunnistettu.
- Yhteinen ymmärrys työn tavoitteista muodostettu
- Työskentelykäytännöistä ja tiedonhallinnasta (yhteinen alusta) sovittu
- Lähtötiedot ja täydennystarpeet tunnistettu ja lisätietojen toimittaminen vastuutettu
- Selvityksessä huomioitavat näkökulmat tarkastettu
- Vuorovaikutussuunnitelma tehty
- Tilaajan ja konsultin työnjako viestinnässä ja vuorovaikutuksissa sovittu.

Selvitysvaihe

- Ratkaistava ongelma ja tavoitteet on määritelty selkeästi
- Ongelman ratkaisemiseksi on muodostettu useampia vaihtoehtoja
- Yksi vaihtoehtoista on vertailuvaihtoehto (0, 0+ tai 0-)
- Keinovalikoimaa on tarkasteltu laajasti eri näkökulmista
- Eri kulkumuodot ja matkaketjut on huomioitu
- Vaikutusten arviointi on tehty kiinteänä osana iteroivaa suunnitteluprosessia
- Riskit ja epävarmuustekijät on tunnistettu
- Vuorovaikutus on hoidettu vuorovaikutussuunnitelman mukaisesti
- Tarkasteluiden perusteella hahmotettu onko toimenpiteiden vaikutukset suhteessa kustannuksiin sellaiset, että jatkosuunnittelu on perusteltua

Projektin päättäminen

- Selkeät johtopäätökset ja jatkotoimenpidesuositukset kirjattu raporttiin
- Raportti on saavutettavuusvaatimusten mukainen
- Valmis suunnitelma julkaistu (Doria)
- Tarvittavat aineistot on tallennettu Velhoon ja hanketiedot on päivitetty järjestelmään.
- Kaikki raakadata luovutettu tilaajalle
- Valmiista selvityksestä tiedotettu

5. Esiselvityksen sisältö

- **Sisältö ja raportoinnin tarkkuustaso** riippuvat esiselvitystyyppistä sekä maantieteellisestä ja temaattisesta laajuudesta.
- Oppaassa **hahmotettu yleisellä tasolla** esiselvityksen tavoiteltavaan sisältöön ja esitystapaan liittyviä tekijöitä.

LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

- Perustelut ja tavoitteet
- Kattavuus ja rajaukset
- Näkökulmat
- Selvitystyyppi
- Suunnittelutilanne
- Periaatteet
- Työn toteutustapa
- Aikaisemmat selvitykset

SELVITYSALUEEN KUVAUS

- Liikennejärjestelmän ja toimintaympäristön nykytila ja kehitys
- Ratkaistavat ongelmat
- Käyttäjätarpeet
- Selvitysalueen valtakunnallinen ja alueellinen rooli ja merkitys

KEHITTÄMIS-TAVOITTEET

- Tavoiteasetanta
- Yleistavoitteet
- Palvelutasotavoitteet
- Yhteiskunnalliset tavoitteet
- Yhteysvälikohtaiset tavoitteet
- Käyttäjätarpeiden ja näkökulmien priorisointi

TOIMENPITEET

- Laaja keinovalikoima
- Rajatut toimenpiteet
- Ratkaisuvaihtoehdot
- Ajallinen vaiheistus
- Reunaehdot

VAIKUTUKSET

- Vertailuvaihtoehdot
- Arvioinnin toteutus
- Arvioitavat vaikutukset
- Vaikutusten jäsentely
- Vaikuttavuus
- Arvioinnin tulokset

KUSTANNUSARVIO

- Vaihtoehtojen yleispiirteiset kustannusarviot
- Lähtöoletukset ja laskentaperiaatteet
- Epävarmuustekijät

TOTEUTETTAVUUS

- Tekninen, liikenteellinen ja taloudellinen toteutettavuus
- Ympäristöriskit
- Turvallisuusriskit
- Hallinnolliseen etenemiseen liittyvät riskit

TOIMENPIDE-SUOSITUKSET

- Toimenpidesuosituksen perusteluineen
- Seuraavat suunnittelu- vaiheet ja lisäselvitys- tarpeet
- Etenemispolku
- Jatkosuunnittelussa huomioitavat asiat

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

- Keskeiset havainnot ja tulokset
- Millaisia vaihtoehtoja tunnistettiin ja kuinka hyvin ne ratkaisevat tunnistetut ongelmat

6. Lopuksi

- **Oppaan tarkoituksena** on ollut selkeyttää esiselvitysten roolia suunnittelujärjestelmässä, yhtenäistää erilaisissa esiselvityksissä tuotettavan tiedon tasoa sekä tarjota käytännönläheisiä vinkkejä ja työkaluja esiselvitysten laatimiseen.
- Opas on koettu tarpeelliseksi ja sen **jalkauttamista käytäntöön** voidaan tukea mm. liittämällä se esiselvitysprojektien tarjousasiakirjojen liitteeksi.
- Yhtenäisen ymmärryksen lisäämiseksi **Väyläsanaston** kehittäminen edelleen ja jalkauttaminen on tärkeää.
- **Julkaisu** (oppaita 1/2023) löytyy Väyläviraston [oppaista](#).

Syventyminen teemoihin

Millaisiin asioihin esiselvitysten vaikutusten arvioinnissa tulisi erityisesti kiinnittää huomioita?

Millaisiin asioihin esiselvitysten vaikutusten arvioinnissa tulisi erityisesti kiinnittää huomioita?

- Vaikutusten arvioinnin rooli esisuunnittelussa
- Arviointikehikko
- Hankkeen tavoitteet ja kustannustehokkuus
- Tarkoituksenmukainen tarkkuustaso

Väylävirasto
Trafikledsverket

**Miten väylien kuntotiedot ja
korjaustarpeet kyettäisiin
huomioimaan esisuunnittelussa
paremmin?**

Miten väylien kuntotiedot ja korjaustarpeet kyettäisiin huomioimaan esisuunnittelussa paremmin?

- Toimintatapojen kehittäminen
- Korjaustarpeita koskeva tietopohja
- Hankearvioinnit
- Hankkeistaminen (toimenpiteiden yhdistäminen ja ajoitus)

Väylävirasto
Trafikledsverket

**Millainen on esisuunnitteluvaiheen
tiedonhallinnan tilanne ja
kehitysnäkymät?**

Millainen on esisuunnitteluvaiheen tiedonhallinnan tilanne ja kehitysnäkymät?

- Esisuunnitteluvaiheen tiedonhallinnalta puuttuvat yhteiset toimintamallit, kehittämislinjaukset ja koordinaatio
- Velhon ja muiden järjestelmien rooli nyt ja tulevaisuudessa?
- Väyläsanaston kehittäminen → tiedon yhteentoimivuus

Väylävirasto
Trafikledsverket